

ช่างไทยสิบหมู่ที่สืบทอดความรู้มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ด้านวรรณกรรมนั้นทรงโปรดให้นิพนธ์วรรณกรรมเรื่อง รามเกียรติ์ ส่วนทางด้านเนติกรรมทรงโปรดให้ชำระกฎหมายที่ใช้มาตั้งแต่อยุธยาให้มีความเที่ยงธรรมและ ครอบคลุมมากขึ้นเรียกว่ากฎหมายตราสามดวง

8.3.2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ในสมัยรัชกาลที่ 2 บ้านเมืองเริ่มสงบจากภัยข้าศึก ความเจริญทางวัฒนธรรมจึงมีความโดดเด่นและมีมากมายหลายด้าน โดยเฉพาะ ทางด้านวรรณกรรม รัชกาลที่ 2 ทรงมีพระปรีชาสามารถในการประพันธ์เป็นอย่างสูง ทรงนิพนธ์วรรณคดีเรื่อง อีเหนา สังข์ทอง ไกรทอง กาพย์เห่เรือ เสภาขุนช้างขุนแผน ฯลฯ

8.3.3 สุนทรภู่ ในสมัยรัชกาลที่ 2 ศิลปินที่มีชื่อเสียงทางการประพันธ์อย่างมากที่สุดของไทย ถือว่าเป็นนักวีรของประชาชน คือ สุนทรภู่ ท่านมีผลงานทางวรรณกรรมหลายประเภท คือ นิราศ บทละคร เสภา กลอน กาพย์ บทประพันธ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดี คือ วรรณคดีเรื่อง “พระอภัยมณี”

8.3.4 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้รับเอา วัฒนธรรมจีนมาดัดแปลงผสมผสานกับวัฒนธรรมไทยเป็นอันมาก โดยเฉพาะงานการสร้างศิลปวัตถุและ วัตถุอาราม เนื่องจากทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา รัชสมัยของพระองค์จึงมีการสร้างและทำนุบำรุงวัดใน พุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก งานศิลปกรรมวัฒนธรรมมุ่งสร้างเพื่อถวายแด่พระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังทรง สนับสนุนให้นักปราชญ์จารึกวรรณคดี ตำรา ความรู้ที่สำคัญๆ ไว้บนแผ่นศิลาติดไว้ตามศาลารายรอบพระอุโบสถ และรอบพระมหาเจดีย์บริเวณวัดพระเชตุพน เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนและรักษาวิชาการเหล่านั้นไว้ ไม่ให้สูญหายไป

8.3.5 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงมีนโยบายเปิดประเทศและรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาปรับปรุงผสมผสานกับวัฒนธรรมไทย ทรงเป็นคนไทยคนแรกที่ตระหนักถึงความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรงได้รับการยกย่องให้เป็น “พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย”

8.3.6 เซอร์ จอห์น เบาริง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไทยได้ทำ สนธิสัญญาเบาริงกับประเทศอังกฤษ โดยหัวหน้าคณะทูตที่มาเจรจา คือ เซอร์ จอห์น เบาริง ซึ่งสนธิสัญญานี้ เป็นต้นแบบในการทำสัญญากับชาติตะวันตกอื่น แม้ผลของสนธิสัญญาเบาริงจะมีผลกระทบทางการเมือง เพราะชาวต่างชาติที่มาติดต่อกับไทยไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายไทยก็ตาม แต่ก็ทำให้ระบบเศรษฐกิจ ไทยเปลี่ยนจากการผลิตในครัวเรือนมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมในเรื่อง การยกเลิกการเกณฑ์ไพร่และแรงงานในเวลาต่อมา เซอร์ จอห์น เบาริง ยังได้มีบทบาทเป็นผู้สำเร็จราชการดูแล กงสุลไทยในยุโรป และเป็นราชทูตแห่งสยามไปเจริญสนธิสัญญาการค้ากับประเทศนอร์เวย์ สวีเดน และเบลเยียม

8.3.7 หมอบรัดเลย์ หมอบรัดเลย์เป็นมิชชันนารีชาวอเมริกันที่มีบทบาทสำคัญต่อ ประวัติศาสตร์ไทย คือท่านได้สั่งแทนพิมพ์ภาษาไทยเข้ามาตั้งโรงพิมพ์แห่งแรก ทำให้กิจการหนังสือพิมพ์เกิดขึ้น ในประเทศไทย หนังสือพิมพ์ฉบับแรกในเมืองไทยคือ บางกอกรีคอร์เดอร์ เป็นของชาวต่างประเทศ ส่วนวารสาร ฉบับแรกของไทยออกโดยทางราชการไทยได้แก่ ราชกิจจานุเบกษา ความก้าวหน้าทางการพิมพ์ทำให้มีการเผยแพร่ ประวัติ ตำนาน ขนบธรรมเนียม ความรู้และศาสนา ระหว่างชาวไทยและชาวต่างชาติ ก่อให้เกิดความเข้าใจ ขนบธรรมเนียมประเพณีของกันและกัน ช่วยให้การติดต่อระหว่างกันสะดวกสบายขึ้นเป็นอันมาก

นอกจากนี้หมอบรัดเลย์ได้เริ่มเป็นผู้วางรากฐานวิชาการแพทย์สมัยใหม่ในประเทศไทย โดยได้เริ่มเป็นผู้ทำการผ่าตัดครั้งแรกในเมืองไทย